

УДК 372.874

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА*

Вікторія Кондратова,
канд. пед. наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Кіровоградського ОІППО ім. В. Сухомлинського,
Тетяна Шлеєнкова,
заслужений учитель України, переможниця Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2011», учитель ЗОШ № 24
(м. Кіровоград)

Автори пропонують методичну розробку уроку в 6-му класі як додаток до статті, вміщеної в попередньому номері.

Ключові слова: сюжетно-тематична картина, жанри живопису.

ДОДАТОК 2

Хід уроку

Приклад уроку образотворчого мистецтва в 6-му класі

Тема. Сюжетно-тематична картина.

Мета. Ознайомити учнів з поняттям «сюжетно-тематична картина».

Завдання: актуалізувати знання про жанри образотворчого мистецтва, формувати уміння самостійно визначати жанри художніх творів, працювати в групах, створювати сюжетно-тематичні картини в техніці аплікації з елементами колажу та подальшим домальовуванням; розвивати спостережливість, зорову, слухову пам'ять, вміння виділяти головне, порівнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, уяву, фантазію, творче мислення, здібності, пізнавальний інтерес; сприяти вихованню комунікативних навичок, естетичного смаку, охайності.

Матеріали та техніка виконання: аплікація з елементами колажу та подальшим домальовуванням; фарби, олівці, гелеві, кулькові ручки, фломастери, кольоровий папір, клей, ножиці, газетні, журнальні вирізки із зображенням людей праці, спорту, техніки, будинків, краєвидів тощо.

Обладнання: презентація «Сюжетно-тематична картина», 5 конвертів з наборами карток для груп (на рожевих – назва жанру, на жовтих – визначення цих жанрів), 15 репродукцій картин (5 – до основних жанрів і 10 – до сюжетно-тематичної картини), відеопроєктор, екран.

I. Організаційний момент. Актуалізація опорних знань.

Привітання. Організація робочого місця. Об'єднання учнів у групи по 5–6 осіб.

1. Побудова «Асоціативного куца».

а) Демонстрація з допомогою комп'ютера слайда із зображенням різножанрових картин.

> Чим відрізняються всі ці репродукції? (*Жанром*).

> Які асоціації у вас виникають зі словом *жанр*?

> Що вам відомо про поняття *жанр* в образотворчому мистецтві?

б) Учитель з відповідей учнів будує на дошці «Асоціативний куц» (*схема 1*).

2. Робота з картками в групах.

У конвертах на ваших партах лежать дві групи карток. На жовтих написано визначення різних жанрів, на рожевих – назви жанрів. Вам потрібно дібрати до кожної назви жанру його визначення. (*Завдання виконується на швидкість та правильність. Група, яка впоралася першою, презентує результати своєї роботи, усі інші перевіряють правильність*).

II. Оголошення теми та мети уроку. Вивчення нового матеріалу.

На уроці ми поглибимо знання про жанри образотворчого мистецтва, дізнаємось, що таке **сюжетно-тематична картина**, навчимося визначати такі картини з-поміж інших та виконаємо свої сюжетно-тематичні картини в групах.

* Продовження. Початок див.: «Мистецтво та освіта», 2012, № 2, с. 45–50.

1. Робота над основними жанрами.

а) Учитель пояснює, які жанри належать до основних, демонструє слайди. Учні називають жанри запропонованих репродукцій (учитель звертає увагу учнів на назви картини та їхніх авторів).

б) Робота з репродукціями в групах. У кожній групі на партах лежить три репродукції, одна з них належить до основних жанрів, дві – сюжетно-тематичні картини.

Завдання: Знайдіть серед репродукцій, що лежать на партах, ті, які належать до основних жанрів, визначте ці жанри, запам'ятайте назви та авторів.

2. Робота над сюжетно-тематичною картиною (з комп'ютерною презентацією).

а) Учитель організовує бесіду за репродукціями (показує слайди з картинами, що належать до сюжетно-тематичних), пропонує наступні запитання:

- > Що об'єднує всі ці твори?
- > Скільки людей може бути зображено?
- > Що ще зображено, окрім людей?
- > Опишіть кількома словами, що відбувається на картині (люди працюють, відпочивають тощо).
- > Назвіть жанри картин.

Отже, запам'ятайте: такі жанри, як побутовий, історичний, батальний, релігійний та міфологічний, об'єднані в групу, що має назву – сюжетно-тематичні картини. У сюжетно-тематичній картині є елементи різних жанрів. Наприклад, портрета та пейзажу, портрета та інтер'єру.

б) Робота з репродукціями в групах.

Завдання: Виберіть серед репродукцій, що лежать на партах, ті, які належать до сюжетно-тематичних картин. Назвіть жанри, авторів та назви.

в) Аналіз картини К. Брюллова «Останній день Помпеї» (1830–1833).

Зараз ми перенесемося до виставкової зали Державного Російського музею у Санкт-Петербурзі. Тут зберігається один із шедеврів художника Карла Павловича Брюллова – сюжетно-тематична картина. Назву картини я повідомлю пізніше.

- > Що відбувається на картині?
- > Чим так налякані люди?
- > Яке стихійне лихо змалював художник?
- > Зверніть увагу на дах будинку: що відбувається там? Який висновок з цього можна зробити?

На цьому полотні автор зобразив реальну історичну подію, яка сталася 24 серпня 79 р. н.е. в римському мі-

сті Помпеї. Це місто розташовувалося біля підніжжя вулкана Везувій, чиє небачене досі виверження почалося близько полудня. Потіки розпеченої лави ринули на місто й погубили його. Катастрофа вибухнула раптово й застала людей зненацька за їхніми повсякденними справами. Коли через сімнадцять століть на місці загиблого міста почалися археологічні розкопки, перед очима вчених ніби ожив стародавній світ. Речі, начиння, твори мистецтва – усе залишилося недоторканим під 15-метровим шаром попелу й лави. К. Брюллов, відвідавши розкопки, був зворушений і під враженням від побаченого створив за одинадцять місяців картину «Останній день Помпеї», на якій зобразив саме той драматичний момент, коли лава ринула на місто...

- > Які засоби допомогли художнику створити таку атмосферу?
- > Які почуття можна прочитати на обличчях героїв картини?
- > Що вас найбільше вразило в цьому полотні?
- > Чому ця картина є сюжетно-тематичною?

III. Практична робота.

1. Застосування набутих знань (робота в групах).

Сюжетно-тематичну картину якого жанру можна створити з наявних у вас вирізок із журналів та газет?

(Заготовки, вирізки учні підбрали вдома, отримавши тему роботи).

Продумайте сюжет:

- > Що відбуватиметься на ваших картинах?
- > Що ви зобразите, окрім людей?
- > Які деталі для роботи можна ще використати з журналів?

- > Які домалювати?
- > Як слід розмістити об'єкти на аркуші?

2. Визначення етапів виконання практичної роботи:

- а) розділення площин (стіна – підлога, земля – небо);
- б) розміщення наявних об'єктів;
- в) виготовлення деталей, яких не вистачає;
- г) домальовування деталей, яких не вистачає;
- ґ) наклеювання композиції;
- д) деталізація;

3. Повторення правил техніки безпеки: під час роботи з клеєм; з ножицями.

4. Самостійна робота. (Контроль учителя з метою усунення помилок).

5. Аналіз готових робіт. Оцінювання. Виставка.

Аналіз та оцінювання робіт здійснюється за критеріями:

- вдала композиція;
- охайність;
- оригінальність.

IV. Підсумково-узагальнюючий етап.

1. Гра «Знайомі репродукції». (Демонстрація слайдів з допомогою комп'ютера. Учням пропонується репродукція, яку вони вже бачили на цьому уроці. Потрібно пригадати її назву та автора).

2. Рефлексія:

- > Що нового дізналися на уроці?
- > Які твори запам'ятали? Хто їхні автори?
- > Де можуть згодитися отримані знання?

3. Домашнє завдання: підберіть до наступного уроку зразки репродукції сюжетно-тематичних картин.

(Див. першу й четверту стор. обкладинки та першу стор. кольорової вкладки).

УДК 373.016:78

ТВОРИ ВІКТОРА КОСЕНКА ДЛЯ ДІТЕЙ НА УРОКАХ МУЗИКИ

Людмила Гаврилова,

канд. мистецтвознавства, доцент (Слов'янський державний педагогічний університет)

У статті висвітлено особливості музики для дітей як складника культури й професійної музичної творчості, розглянуто місце фортепіанного циклу «24 дитячі п'єси» В. Косенка в жанровому різноманітті дитячої музики й можливості використання творів цього циклу на уроках музики в початкових класах.

Ключові слова: *музика для дітей, творчість В. Косенка, уроки музики в початкових класах.*

Дитяча музика – невід'ємний складник дитячої культури й професійної музичної творчості. Музичні доробки композиторів для дітей і про дітей завжди посідали важливе місце в будь-якій системі навчання й виховання, допомагаючи розвивати і окремі якості особистості, і її загальний потенціал, активізуючи чуття й почуття дитини, даруючи їй радість від спілкування з прекрасним. Чимало композиторів різних часів створювали музику для дітей: Й. С. Бах, Р. Шуман, Е. Гріг, П. Чайковський, С. Прокоф'єв, П. Хіндеміт та ін. Українські музиканти також працювали у цій галузі музичного мистецтва (М. Лисенко, П. Сокальський, К. Стеценко та ін.). Значне місце у творчій спадщині композитора Віктора Косенка також належить творам, написаним для дитячої аудиторії слухачів і виконавців.

Метою цієї статті є художньо-педагогічний аналіз дитячої музики В. Косенка та визначення можливостей її використання на уроках музики в початковій школі.

Сучасне музикознавство [2; 3] класифікує твори для дітей, створені впродовж тривалого історичного періоду існування дитячої музики, таким чином:

- художньо-інструктивна музика, призначена для розвитку навичок дитячого виконавства (наприклад, П. Чайковський, фортепіанні п'єси з «Дитячого альбому», Р. Шуман «Альбом для юнацтва», Д. Шостакович «Танці ляльок», цикли дитячих творів С. Прокоф'єва, В. Косенка та ін.);

- твори дитячої тематики, так звана музика «про дітей» і «для дітей» написана для слухання чи виконання дітьми: зразки музично-театральних жанрів (наприклад, дитячі опе-